

Attityder till stora rovdjur och rovdjursförvaltning

En undersökning i Västernorrlands län 2015

Länsstyrelsen Västernorrlands publikationsserie
Omslagsbild: Lars Wiklund
Rapport nr: 2015:7
ISSN: 1403-624X
Tryck: Länsstyrelsen Västernorrland

Denna rapport går att få i alternativt format.

Sammanfattning

Denna rapport presenterar resultaten från en undersökning om stora rovdjur och rovdjursförvaltning som skickades ut under våren 2015 till 3500 personer folkbokförda i Västernorrlands län. De sju kommunerna i länet fick 500 utskickade frågeformulär var. Urvalet av respondenter var därmed icke-proportionerligt i avseende på kommunernas folkmängd. Detta för att säkerställa att de landsbygdsbor som i högre grad berörs av stora rovdjur ges bättre möjligheter att påverka den regionala rovdjursförvaltningen. Syftet med undersökningen är att få en ökad förståelse för länsbornas attityder till rovdjur, samt hur dessa överensstämmer med den allt mer regionaliserade inriktning i rovdjurspolitiken. Nedan listas undersökningens huvudsakliga resultat.

- 45 procent av de tillfrågade i länet besvarade frågeformuläret.
- Majoriteten av respondenterna i Västernorrlands län gillar att de fem stora rovdjuren björn, lodjur, järv, kungsörn och varg finns i länet. Den mest omtyckta rovdjursarten är kungsörn, varefter i fallande ordning följer lodjur, björn, järv och varg.
- Sett till de sju kommunerna i länet, gillar boende i Härnösands kommun de stora rovdjuren mest, medan boende i Ånge kommun generellt sett gillar de stora rovdjuren minst.
- Två tredjedelar av respondenterna känner sig trygga med att ha stora rovdjur i närheten av där man bor.
- När det gäller vem eller vilka som ska ha inflytande i rovdjursförvaltningen så har majoriteten av respondenterna förtroende för de ansvariga myndigheterna Naturvårdsverket och Länsstyrelsen. Även lokalbefolkningen och jägarna har ett starkt stöd hos cirka 45 procent av respondenterna.
- Länsborna får mestadels information om stora rovdjur genom TV, lokala papperstidningar och radio.
- För att hantera konflikter som handlar om rovdjur ser respondenterna att man helst använder sig av förebyggande åtgärder som att sätta upp stängsel och att märka rovdjur med sändare.
- Majoriteten av respondenterna anser att jakt på stora rovdjur är befogad om rovdjur söker sig till tätbefolkade områden samt för att minska risken för angrepp på tamboskap och hundar.
- När det kommer till jakt som möjlig åtgärd i förvaltningen, är de flesta (68 respektive 73 procent) positivt inställda till det generella användandet av så kallade skydds- och licensjakter på stora rovdjur.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	II
1. Inledning	1
1.1. Genomförande	3
2. Attityder till rovdjursförekomst	4
2.1. Sammanfattning rovdjursförekomst	4
2.2. Attityder till björn	5
2.3. Attityder till lodjur.....	6
2.4. Attityder till järv	7
2.5. Attityder till kungsörn	8
2.6. Attityder till varg.....	9
2.7. Acceptans för att leva nära rovdjur	10
2.7.1. Finns det skillnader mellan stads-och landsbygdsbor? ..	10
3. Attityder till rovdjursförvaltning	11
3.1. Sammanfattning rovdjursförvaltning	11
3.2. Vem ska bestämma i rovdjursfrågorna?	12
3.3. Information om rovdjur.....	13
3.4. Förvaltningsåtgärder	14
3.5. Jakt som förvaltningsåtgärd	15
3.5.1. Licens- och skyddsjakt på stora rovdjur	15
3.5.2. Kostnader kring skyddsjakten	16
3.5.3. Hjälpmedel i skyddsjakten.....	16
4. Slutsatser	17
Käll- och fördjupningsmaterial	18

1. Inledning

Sverige har bestämt att de fem stora rovdjuren björn, lodjur, järv, kungsörn och varg ska finnas i livskraftiga stammar samt långsiktigt vara en del av den svenska faunan. Utgångspunkten i detta är internationella konventioner, framförallt EU:s Art-och habitatdirektiv, samt Bernkonventionen och Fågeldirektivet, där de fem stora rovdjuren är upptagna som skyddade arter i olika omfattning. Regeringens senaste proposition *En hållbar rovdjurspolitik* (prop. 2012/13:191) lägger också mer betoning på en god samexistens mellan människa och rovdjur, där förvaltningen bland annat ska ta socioekonomisk hänsyn till de människor som lever och verkar i rovdjurstäta områden. Utvecklingen inom rovdjursförvaltningen har därmed gått från att vara fokuserad på de biologiska förutsättningarna till att handla mer om de samhälleliga konsekvenserna av ökade rovdjurspopulationer.

En av utmaningarna i förvaltningen är att våra demokratiska principer utgår från att folket genom en representativ majoritet ska besluta i frågor som rör det gemensamma samhället, och därmed i frågor som rör stora rovdjur. Denna grundtanke utmanas på grund av att majoriteten av Sveriges befolkning bor i storstadsområden, där stora rovdjur förekommer i relativt begränsad omfattning jämfört med i resten av landet. Detta innebär att beslut i rovdjursfrågor till viss del fattas långt ifrån de människor som i slutändan berörs av dem.

De senaste årens utveckling inom rovdjurspolitiken har därför fokuserat på en utökad regionalisering genom att öka delaktigheten och möjligheterna till medbestämmande för människor som lever och verkar i rovdjurstäta områden. Detta har skett genom att Naturvårdsverket, som har det övergripande nationella ansvaret, har delegerat rätten att besluta om exempelvis skydds- och licensjakt på stora rovdjur till Länsstyrelserna under vissa givna förutsättningar. En annan viktig åtgärd är införandet av länsvisa Viltförvaltningsdelegationer (som ersatte de tidigare Viltvårdsnämnderna och Regionala Rovdjursgrupperna). Deras uppgift är att representera regionala intressen i rovdjursfrågorna, samt att bland annat besluta om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen i länen.

Länsstyrelsen har, som regional förvaltningsmyndighet, i uppdrag att genomföra regeringens politik i vilt- och rovdjursfrågan. För att kunna utföra uppdraget i enlighet med regionala och lokala förutsättningar bör det finnas underlag som dokumenterar dessa aspekter. Som ett led i detta har Länsstyrelsen Västernorrland valt att genomföra en undersökning om allmänhetens attityder till de fem stora rovdjuren. Det huvudsakliga syftet med undersökningen är att få en ökad förståelse för länsbornas attityder till stora rovdjur. Resultaten kommer att användas i länsstyrelsens fortsatta förvaltningsarbete, genom att i planering och genomförande få möjlighet att ta hänsyn till allmänhetens attityder till rovdjur och rovdjursförvaltning. Resultaten bidrar till att kunna dra eventuella slutsatser om hur dessa attityder överensstämmer med inriktningen i förvaltningen av de stora rovdjuren.

1.1. Bakgrund

Attitydundersökningar om stora rovdjur har utförts i Sverige sedan 1980-talet. Sedan 2004, och därefter med fem års mellanrum, har forskare från Sveriges lantbruksuniversitet och Umeå universitet genomfört attitydundersökningar på nationell nivå samt i flera län med och utan rovdjursförekomst. Västernorrlands län finns representerad i samtliga undersökningar, men med en relativt begränsad urvalsstorlek i enskilda kommuner. Därför formades idén på Länsstyrelsen Västernorrland att genomföra en mer omfattande undersökning begränsad till den regionala nivån. Detta för att resultaten lättare ska kunna generaliseras till att representera länsbefolkningen, samt för att kunna analysera kommunernas resultat var för sig. Relevanta frågeställningar ur ovan nämnda undersökningar upprepas i viss mån i denna undersökning, varför stor tacksamhet riktas mot dessa undersökningars upphovsmän och kvinnor.

En intressant aspekt att undersöka är lokala skillnader i attityder mellan de sju kommunerna i Västernorrlands län; Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Timrå, Ånge och Örnsköldsvik. I länet förekommer alla fem rovdjursarter i lite olika omfattning och spridning mellan kommunerna. De senaste årens inventeringar och uppskattningar visar att det finns cirka 200 björnar, 100-120 lodjur och kungsörnar vardera, 20-30 järvar och enstaka vargar i länet. Troligtvis är det sammanlagda rovdjurstrycket som störst i länets inland, främst i de norra och västra delarna som omfattas av Ånges, Sollefteås och Örnsköldsviks kommuner. Troligtvis är rovdjurstrycket något lägre vid kusten, framförallt i länets södra och östra delar i områden som delvis omfattas av Sundsvalls, Timrås, Härnösands och Kramfors kommuner. Om det visar sig finnas attitydskillnader mellan stad och land förväntas de förmodligen vara mindre i Västernorrland än i andra delar av Sverige. Detta eftersom storstadsregionerna i resten av Sverige generellt sett är betydligt större både till yta och befolkningsmängd, och därmed bör kontrasten mot landsbygden vara större där än vad det är i Västernorrland som endast har få medelstora städer.

1.2. Genomförande

Undersökningen genomfördes inom Västernorrlands län under perioden april - juni 2015, där de 3500 slumpmässiga utvalda respondenterna (OSU; Skatteverket SPAR 171 94 Solna) kontaktades två gånger. I länets sju kommuner (Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Timrå, Ånge och Örnsköldsvik) kontaktades 500 personer var. Urvalet var därmed icke-proportionerligt i avseende på kommunernas folkmängd. Detta eftersom avsikten med undersökningen var att belysa lokala skillnader mellan kommunerna, vilket hade varit svårare att uppnå om antalet respondenter varierade alltför stort från en kommun till en annan. Uppmärksamhet bör riktas till konsekvenserna av det icke-proportionerliga urvalet. Tidigare undersökningar har pekat på att det kan finnas en stad- landdimension i rovdjursfrågan, där landsbygdsbor generellt sett hyser mindre positiva attityder gentemot stora rovdjur än vad stadsbor gör.¹ Eftersom urvalsmetoden förstärker landsbygdsbornas andel i stickprovet är det möjligt att attityder till stora rovdjur i sin helhet förskjuts i en mindre positiv riktning i undersökningen. Det bör även i tolkning och jämförelser av resultaten tas hänsyn till att de flesta skillnader inte är statistiskt säkerställda. Osäkerheten skulle i korthet kunna innebära att skillnader i attityder inom urvalsgruppen (de 3500 tillfrågade i kommunerna) inte nödvändigtvis motsvaras av samma skillnader inom populationen i sin helhet (alla invånare i kommunerna). Det kan alltså inte uteslutas att skillnaderna i vissa fall kan vara slumpmässiga, och därför bör försiktighet vidtas om resultaten ska generaliseras till att gälla för alla invånare i länet.

Den totala svarsfrekvensen för de frågeformulär som inkommit är 48 procent, varav 3 procent är obesvarade, postreturer eller personer som inte velat eller kunnat delta och som meddelat detta per e-post eller telefon. Svarsfrekvenserna mellan kommunerna i länet varierade mellan 41 (Timrå) och 46 procent (Ånge), med ett genomsnitt på 45 procent för hela länet. Svarsfrekvenserna i liknande undersökningar om rovdjur ligger i genomsnitt mellan 40-50 procent, varför denna frekvens är att tolka som normal.

Rapporten redovisar i första hand deskriptiv statistik från undersökningen. Endast grundläggande statistiska analyser av material har genomförts, med hjälp av analysmetoder som Chi-två-test och Spearman's rho. Dessa statistiska analysmetoder har begränsningar, bland annat kan de inte användas för att redogöra för orsakssamband, utan är endast till för att analysera om olika variabler samvarierar. När det gäller frågeformuläret som skickades till respondenterna, så var flera av frågorna utformade enligt en 5-gradig så kallad Likert-skala, som avser mäta attityder till olika fenomen. Skalan kan exempelvis gå från "*instämmer helt*" till "*tar helt avstånd*", eller från "*mycket positiv*" till "*mycket negativ*". I den statistiska sammanställningen har vissa svarsalternativ vägts samman för att ge en mer lättöverskådlig resultatöversikt.

I rapporten är indelad två huvudområden; rovdjursförekomst och rovdjursförvaltning. Den första delen handlar om vad länsborna tycker om att de fem stora rovdjuren förekommer i länet. Den andra delen tar upp förvaltningen kring stora rovdjur. Rapporten avslutas med en diskussion om de slutsatser man kan dra utifrån resultaten samt uppslag på hur dessa kan användas i det fortsatta förvaltningsarbetet.

¹ Ericsson, G., Sandström, C. (2005). *Delrapport om svenskars inställning till rovdjurspolitik- och förvaltning*.

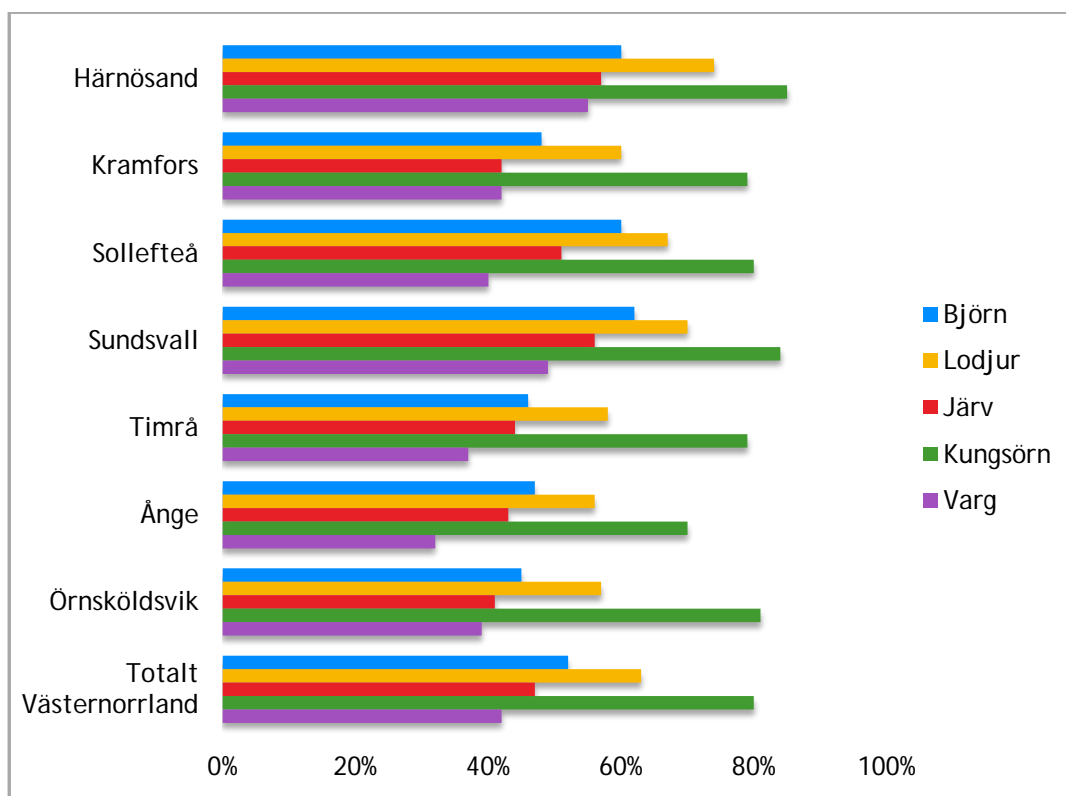
2. Attityder till rovdjursförekomst

2.1. Sammanfattning rovdjursförekomst

- I Västernorrland gillar majoriteten (57 procent) av länsborna att de fem stora rovdjuren finns i länet. Sett till de sju kommunerna i länet, gillar boende i Härnösands kommun de stora rovdjuren mest, medan boende i Ånge kommun generellt sett gillar de stora rovdjuren minst.
- Den mest omtyckta av de stora rovdjuren är kungsörn, därefter följer lodjur, björn, järv och varg. Detta mönster är genomgående i länets sju kommuner förutom i Kramfors, där järv och varg har en delad sistaplats. Härnösand är den enda av länets sju kommuner där en majoritet är positivt inställda till alla fem stora rovdjur. Respondenterna i Sundsvall är positivt inställda till fyra av fem stora rovdjur, där vargen är den enda art som inte har majoritetens gillande.
- I genomsnitt anser var fjärde respondent att antalet rovdjur i länet bör öka, medan färre än var femte (18 procent) anser att rovdjuren bör minska i antal.
- Två tredjedelar av respondenterna känner sig trygga med att ha stora rovdjur i närheten av där man bor.

I figur 1 nedan visas andel (procent) som gillar att rovdjur finns i länet, redovisat per kommun, där varje färgad stapel motsvaras av en rovdjursart.

Figur 1. Kommunöversikt för positiva attityder till rovdjur (%).

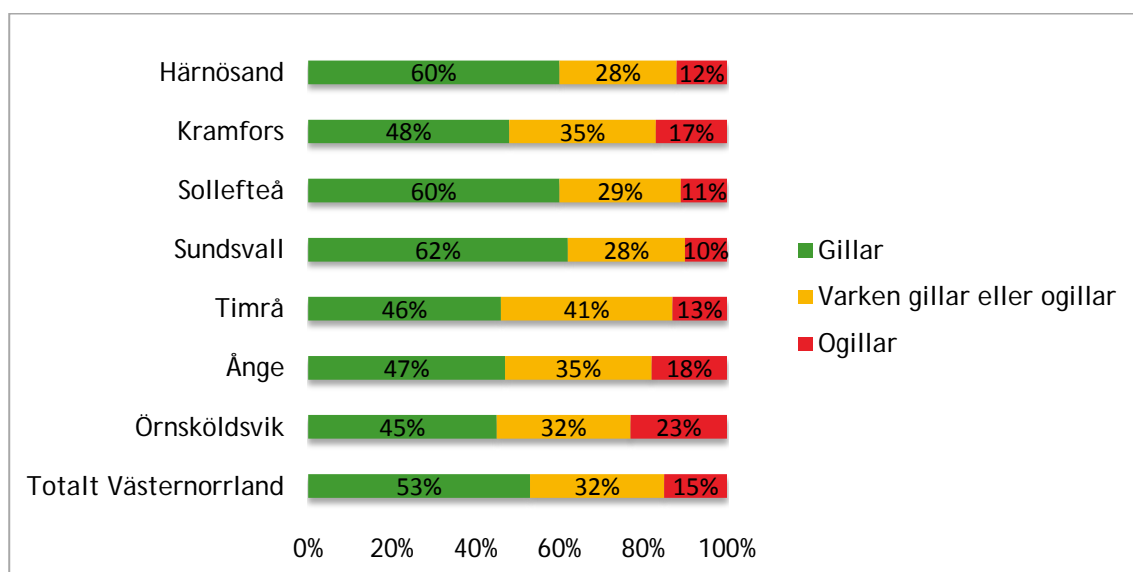

2.2. Attityder till björn

Nedan presenteras resultaten för frågorna: *Vad tycker du om att björn finns i Västernorrland?* och *Hur många björnar tycker du att det ska finnas i länet?*

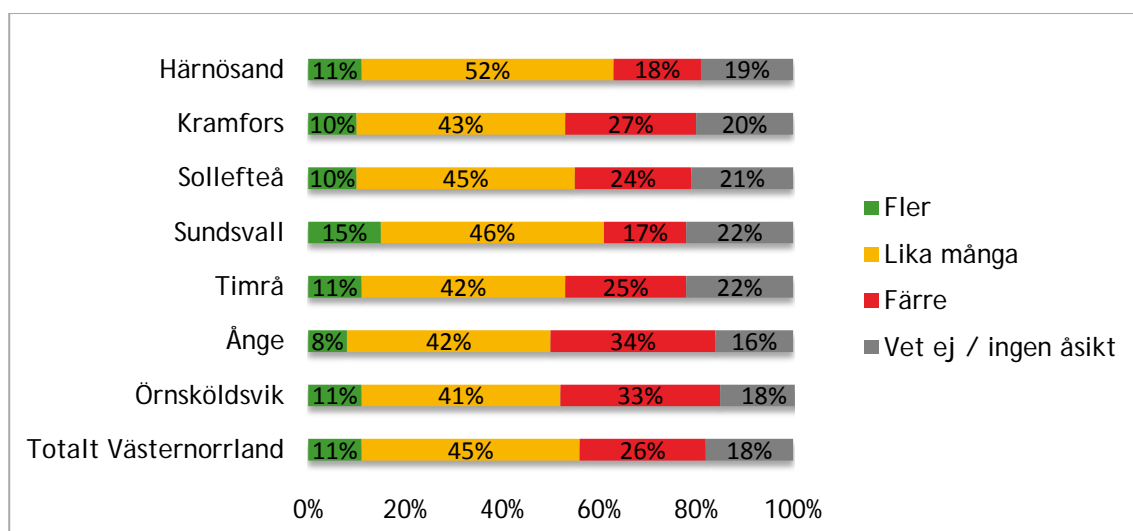
I figur 2 nedan visas attityderna till björn, uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 53 procent att de gillade, 32 procent att de varken gillade eller ogillade, och 15 procent att de ogillade att björn finns i länet. Mest omtyckt är björnen i Sundsvalls kommun, och minst omtyckt är den i Örnsköldsviks kommun.

Figur 2. Kommunöversikt för attityder till björn (%).

I figur 3 nedan visas attityderna till antalet björnar uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 11 procent att de bör finnas fler björnar i länet, 45 procent att det bör finnas lika många, och 26 procent att det bör finnas färre. 18 procent angav att de inte visste eller inte hade någon åsikt i frågan. Stödet för ett ökat antal björnar i länet var högst i Sundsvalls kommun, medan det var lägst i Ånge kommun.

Figur 3. Kommunöversikt för attityder till antalet björnar i länet (%).

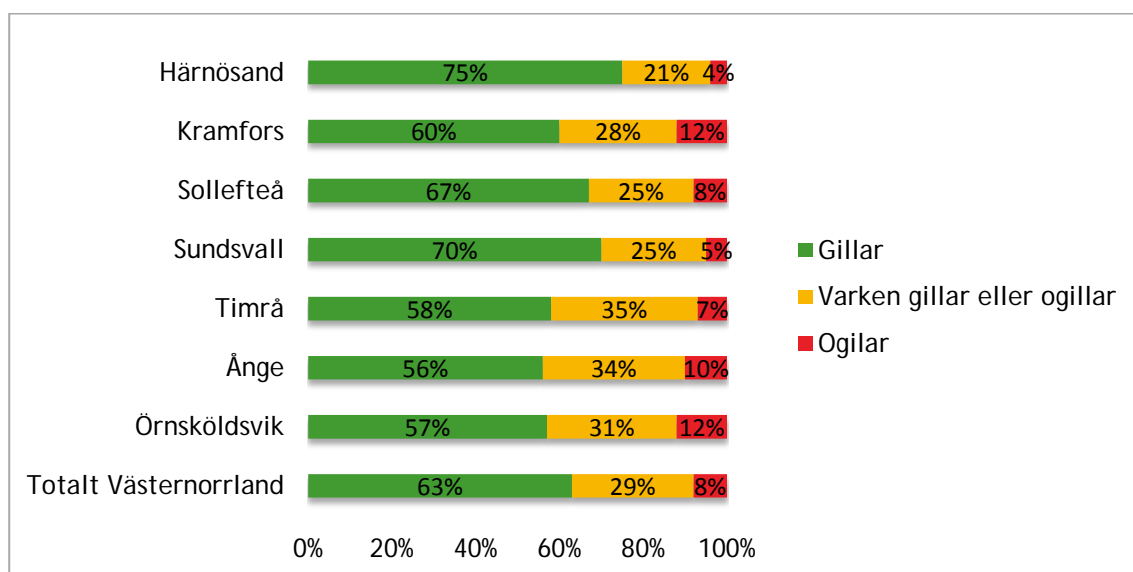

2.3. Attityder till lodjur

Nedan presenteras resultaten för frågorna: *Vad tycker du om att lodjur finns i Västernorrland?* och *Hur många lodjur tycker du att det ska finnas i länet?*

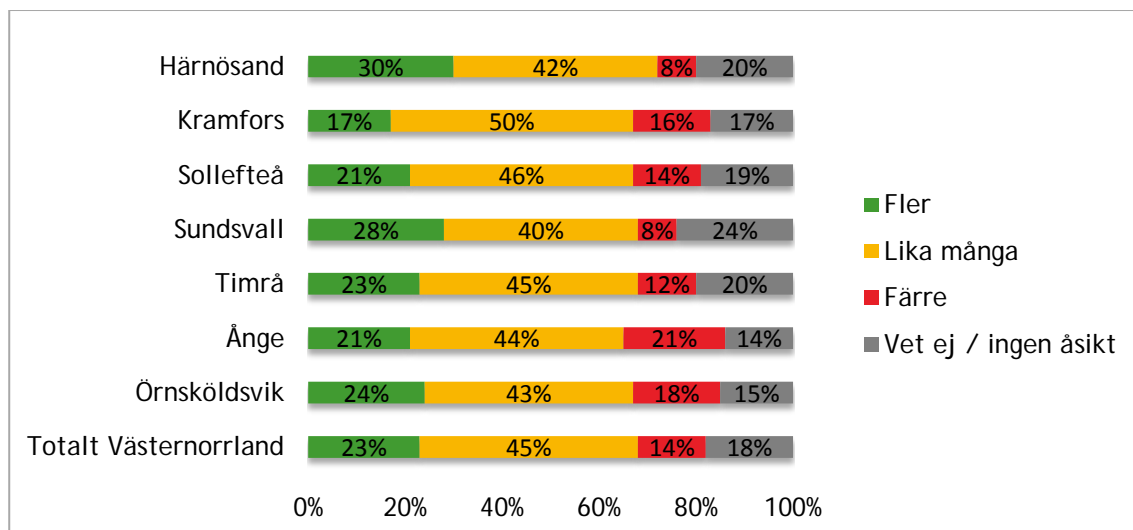
I figur 4 nedan visas attityderna till lodjur, uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 63 procent att de gillade, 29 procent att de varken gillade eller ogillade, och 8 procent att de ogillade att lodjur finns i länet. Mest omtyckt är lodjuret i Härnösands kommun, och minst omtyckt är den i Ånge kommun.

Figur 4. Kommunöversikt för attityder till lodjur (%).

I figur 5 nedan visas attityderna till antalet lodjur uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 23 procent att de bör finnas fler lodjur i länet, 45 procent att det bör finnas lika många, och 14 procent att det bör finnas färre. 18 procent angav att de inte visste eller inte hade någon åsikt i frågan. Stödet för ett ökat antal lodjur i länet var högst i Härnösands kommun, medan det var lägst i Kramfors kommun.

Figur 5. Kommunöversikt för attityder till antalet lodjur i länet (%).

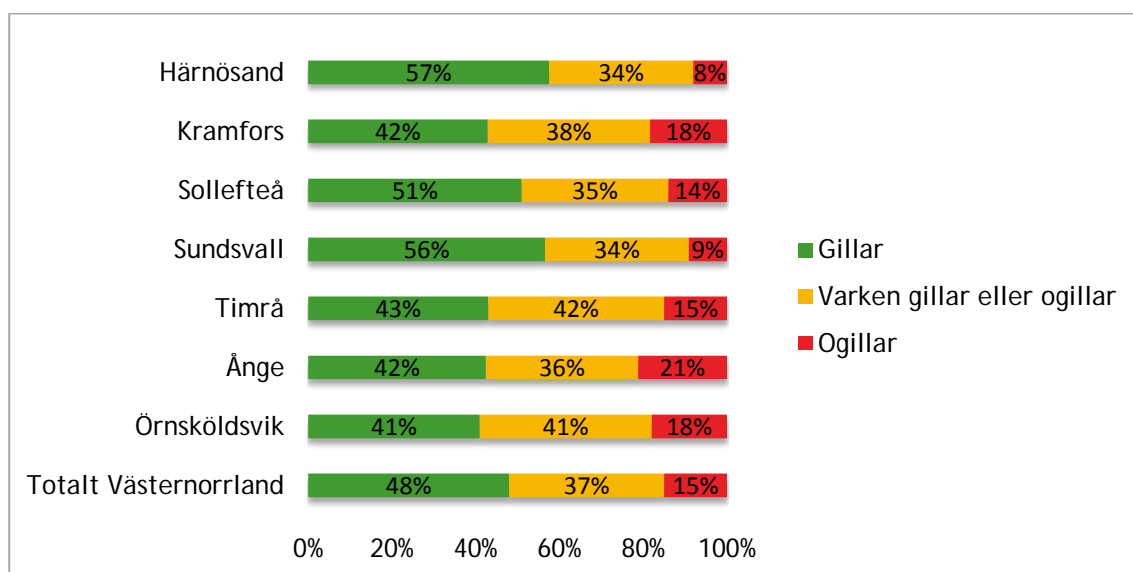

2.4. Attityder till järv

Nedan presenteras resultaten för frågorna: *Vad tycker du om att järv finns i Västernorrland?* och *Hur många järvar tycker du att det ska finnas i länet?*

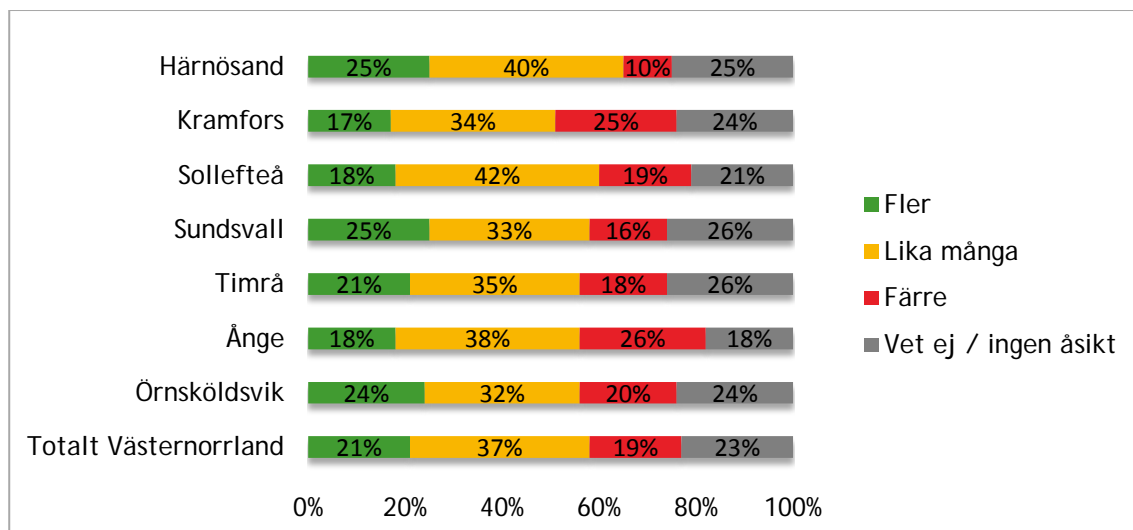
I figur 6 nedan visas attityderna till järv, uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 48 procent att de gillade, 37 procent att de varken gillade eller ogillade, och 15 procent att ogillade att järv finns i länet. Mest omtyckt är järven i Härnösands kommun, och minst omtyckt är den i Örnsköldsviks kommun.

Figur 6. Kommunöversikt för attityder till järv (%).

I figur 7 nedan visas attityderna till antalet järvar uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 21 procent att de bör finnas fler järvar i länet, 37 procent att det bör finnas lika många, och 19 procent att det bör finnas färre. 23 procent angav att de inte visste eller inte hade någon åsikt i frågan. Stödet för ett ökat antal järvar i länet var högst i Härnösand och Sundsvall, medan det var lägst i Kramfors kommun.

Figur 7. Kommunöversikt för attityder till antalet järvar i länet (%).

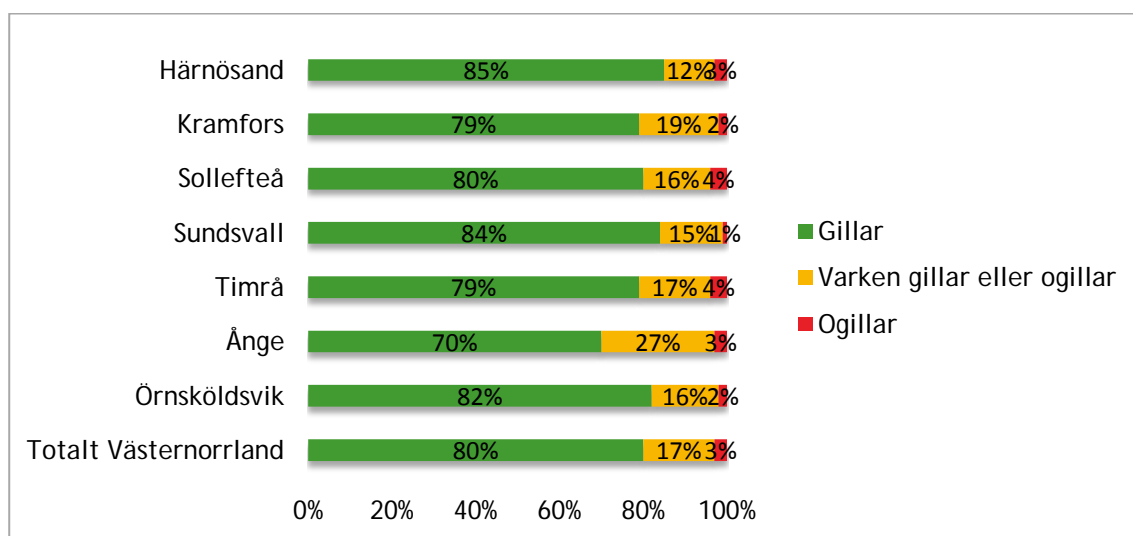

2.5. Attityder till kungsörn

Nedan presenteras resultaten för frågorna: *Vad tycker du om att kungsörn finns i Västernorrland?* och *Hur många kungsörnar tycker du att det ska finnas i länet?*

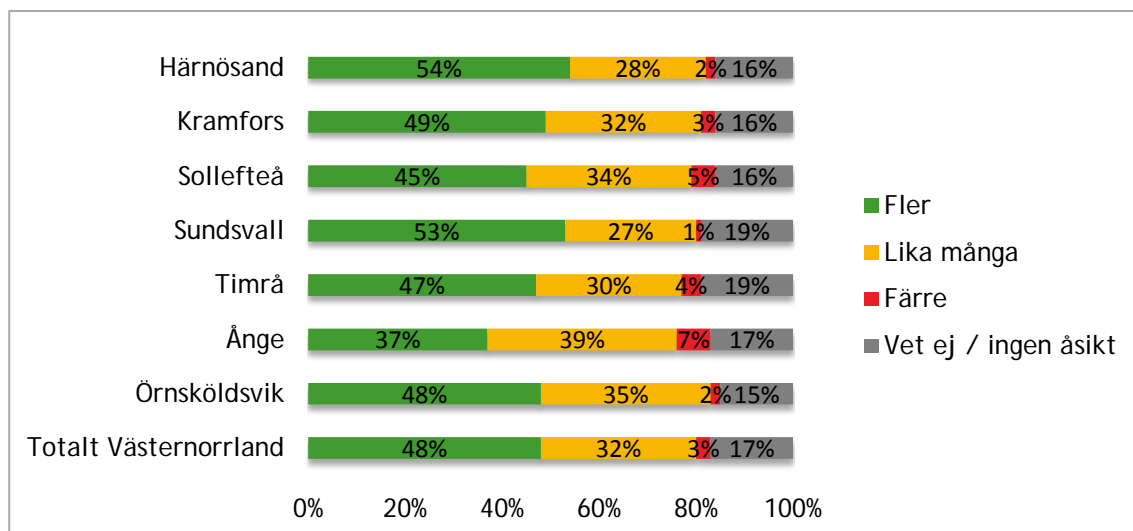
I figur 8 nedan visas attityderna till kungsörn, uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 80 procent att de gillade, 17 procent att de varken gillade eller ogillade, och 3 procent att de ogillade att kungsörn finns i länet. Mest omtyckt är kungsörnen i Härnösands kommun, och minst omtyckt är den i Ånge kommun.

Figur 8. Kommunöversikt för attityder till kungsörn (%).

I figur 9 nedan visas attityderna till antalet kungsörnar uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 48 procent att de bör finnas fler kungsörnar i länet, 32 procent att det bör finnas lika många, och 3 procent att det bör finnas färre. 17 procent angav att de inte visste eller inte hade någon åsikt i frågan. Stödet för ett ökat antal kungsörnar i länet var högst i Härnösands kommun, medan det var lägst i Ånge kommun.

Figur 9. Kommunöversikt för attityder till antalet kungsörnar i länet (%).

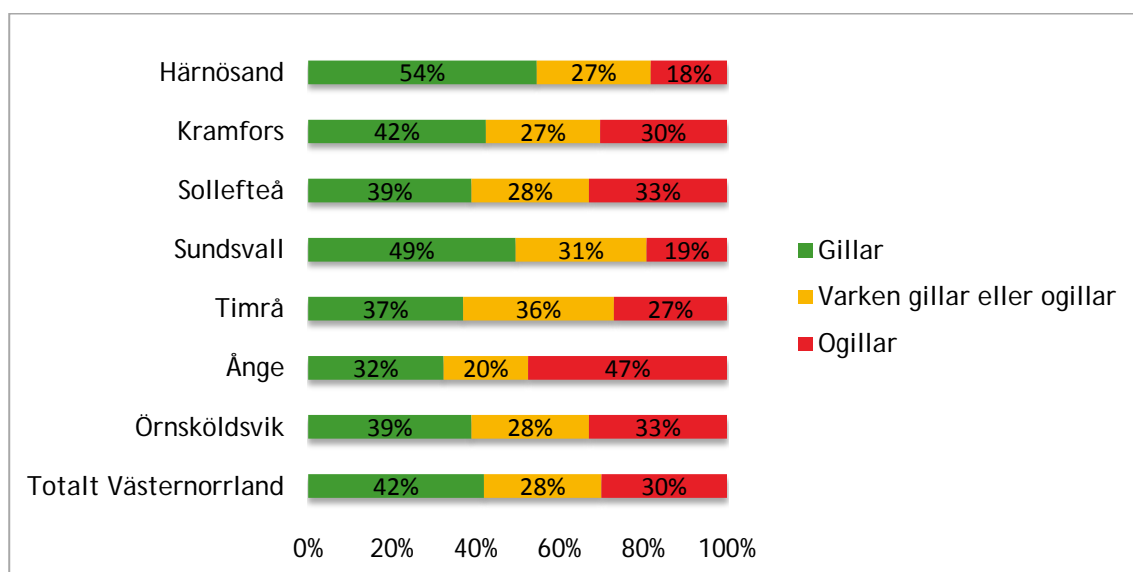

2.6. Attityder till varg

Nedan presenteras resultaten för frågorna: *Vad tycker du om att varg finns i Västernorrland?* och *Hur många vargar tycker du att det ska finnas i länet?*

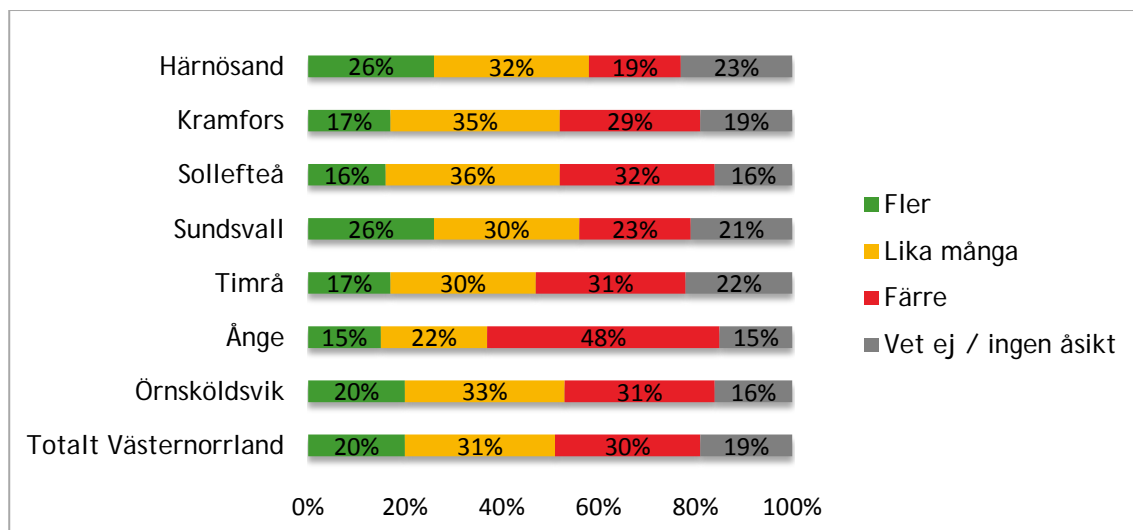
I figur 10 nedan visas attityderna till varg, uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 42 procent att gillade, 28 procent att de varken gillade eller ogillade, och 30 procent att de ogillade att varg finns i länet. Mest omtyckt är vargen i Härnösands kommun, och minst omtyckt är den i Ånge kommun.

Figur 10. Kommunöversikt för attityder till varg (%).

I figur 11 nedan visas attityderna till antalet vargar uppdelat på länets sju kommuner. Av respondenterna angav i genomsnitt 20 procent att de bör finnas fler vargar i länet, 31 procent att det bör finnas lika många, och 30 procent att det bör finnas färre. 19 procent angav att de inte visste eller inte hade någon åsikt i frågan. Stödet för ett ökat antal vargar i länet var högst i Härnösand och Sundsvall, medan det var lägst i Ånge kommun.

Figur 11. Kommunöversikt för attityder till antalet vargar i länet (%).

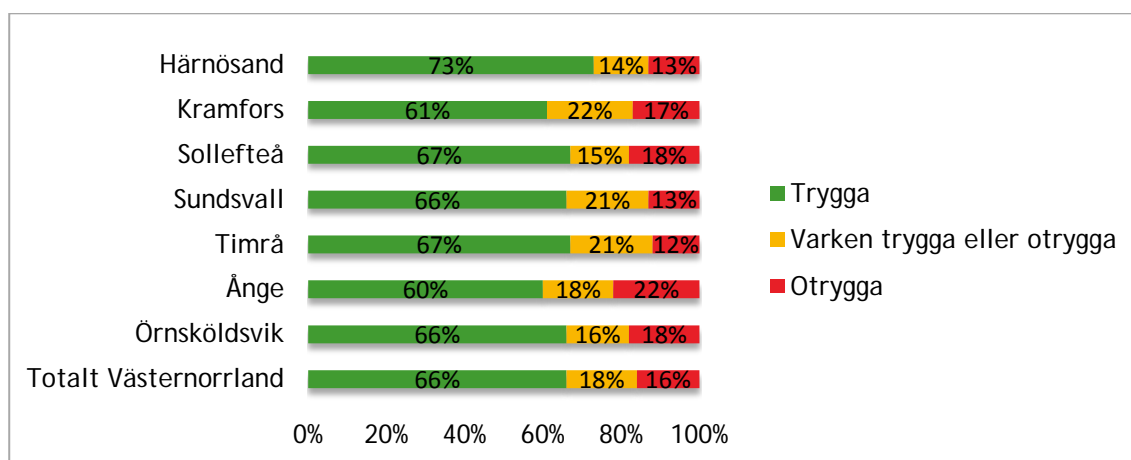

2.7. Acceptans för att leva nära rovdjur

Uttrycket NIMBY (akronym för engelskans *not in my back yard* – inte på min bakgård) används ibland för att beskriva personers attityder gentemot inslag i den egna omgivningen som kan uppfattas som störande. Exempel på sådana verksamheter kan vara vindkraft, återvinningsanläggningar eller flyktingboenden. Personerna är positiva till verksamheten så länge den bedrivs någon annanstans än i närheten av den egna närmiljön. När det handlar om stora rovdjur kan personer generellt sett vara positiva till att rovdjur finns, samtidigt som man inte känner sig trygg med att ha dem i närheten av där man själv bor.

I figur 12 nedan presenteras därför resultatet för frågan *Hur trygg känner du dig med att ha rovdjur i närheten av där du bor?* I genomsnitt två tredjedelar (66 procent) av respondenterna känner sig mycket eller ganska trygga med att ha rovdjur i närheten av där man bor. En minoritet (16 procent) känner sig mycket eller ganska otrygga. Analysen visar att det finns ett visst, men inte särskilt starkt, samband mellan generella attityder till rovdjur och trygghet med att ha rovdjur i närheten av där man bor ($r_s=0,543$, $p<0,001$). En mer ingående analys visar att närmare en femtedel (18 procent) av gruppen som upplever sig som otrygga samtidigt också är positiva till majoriteten (minst tre av fem) av de stora rovdjuren. Detta visar på att till viss del motsägelsefulla attityder till rovdjur kan uppträda inom en och samma grupp av individer. Resultatet skulle kunna indikera en möjlig förekomst av NIMBY-fenomenet i Västernorrland.

Figur 12. Kommunöversikt för trygghet att leva nära rovdjur (%).

2.7.1. Finns det skillnader mellan stads- och landsbygdsbor?

En jämförelse mellan var respondenterna själva bor (i en tätort eller icke-tätort) och deras attityder till rovdjur gjordes för att belysa eventuella attitydskillnader mellan stad- och landsbygdsbor. Den visar att av respondenterna som bor i en icke-tätort ogillar 13 procent majoriteten (minst tre av fem) av de stora rovdjuren. Av de respondenter som bor i tätorter med fler än 10 000 invånare ogillar 6 procent majoriteten (minst tre av fem) av de stora rovdjuren. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (χ^2 , $p<0,001$). Detta tyder på vissa skillnader i attityder till rovdjur mellan tätorts- respektive icke-tätortsbor i Västernorrland. Skillnaderna återfinns däremot inte i jämförelser av olika typer av kommuner, vare sig mellan kust- och inlandskommuner, stads- och glesbygdskommuner eller kommuner indelade efter troligt rovdjurstryck.

3. Attityder till rovdjursförvaltning

3.1. Sammanfattning rovdjursförvaltning

- När det gäller vem eller vilka som ska ha inflytande i förvaltningen av rovdjur så har en majoritet (54 respektive 52 procent) av respondenterna förtroende för de ansvariga myndigheterna Länsstyrelsen och Naturvårdsverket. Även lokalbefolkningen och jägarna har ett högt förtroende hos cirka 45 procent av länsborna.
- De flesta får information om stora rovdjur genom informationskällor med breda utbud som TV, tidningar och radio. Specialiserade informationskällor som tar upp rovdjursfrågor, exempelvis myndigheter, informationsmöten och medlemstidningar nyttjas i betydligt mindre utsträckning av respondenterna.
- Acceptansen för olika typer av förvaltningsåtgärder är högst för förebyggande åtgärder; att sätta upp stängsel (69 procent) och att märka rovdjur med sändare (65 procent). De åtgärder som avser att åtminstone tillfälligt avhjälpa situationen, som att flytta eller skrämja bort rovdjur, accepteras i genomsnitt av hälften av respondenterna. Lägst acceptans har de varaktiga åtgärderna, som att skjuta rovdjur (37 procent) eller att ta bort rovdjurens ungar (8 procent).
- Högst acceptans för att jaga stora rovdjur är i situationer där rovdjur har sökt sig in i tätbefolkade områden (80 procent) och för att minska risken för tamdjursangrepp (72 procent). Lägst acceptans för att jaga rovdjur har länsborna i en situation där rovdjuren konkurrerar med människan om det jaktbara viltet, vilket endast en tredjedel (33 procent) av respondenterna ställer sig bakom.
- Majoriteten (68 respektive 73 procent) av respondenterna accepterar det generella användandet av licens- och skydds jakt för att reglera rovdjurens antal och utbredning i länet. Samtidigt anser drygt en tredjedel (36 procent) av respondenterna att staten ska stå för de ekonomiska kostnaderna som uppkommer vid skydds jakt på stora rovdjur.

3.2. Vem ska bestämma i rovdjursfrågorna?

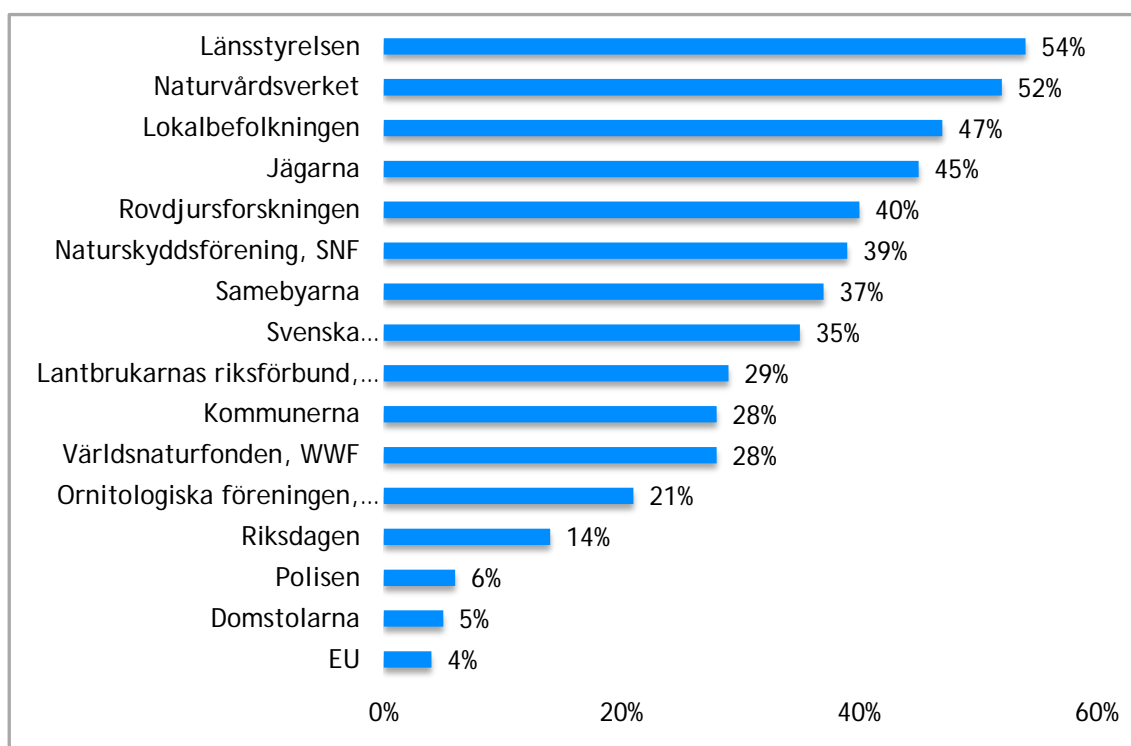
Aktörerna inom rovdjursförvaltningen har gradvis blivit fler och fått ökat inflytande, exempelvis genom de länsvisa Viltförvaltningsdelegationerna, där flera intressen i rovdjursfrågorna finns representerade. När frågan *Vem eller vilka tycker du ska få vara med och bestämma hur rovdjuren ska skötas?* ställdes visade det sig att Länsstyrelsen och Naturvårdsverket får högst förtroende i rovdjursförvaltningen, där en majoritet, 54 respektive 52 procent, stödjer de ansvariga myndigheterna. Myndigheter som inte specialiserar sig på vilt- och rovdjursfrågor, som Polisen och domstolarna, återfinns i andra änden av förtroendeskalan med 6 respektive 5 procent stöd.

Generellt sett har lokala och regionala aktörer som lokalbefolkningen, samebyarna och kommunerna ett högre förtroende än nationella och internationella aktörer som riksdagen, Världsnaturfonden och EU. Det skulle kunna tolkas som att allmänhetens attityder till ansvarsfrågan i rovdjursförvaltningen överensstämmer med förvaltningspolitikens regionala inriktning.

Av de aktörer som brukar räknas till bevarandeintresset (Naturskyddsföreningen, Svenska rovdjursföreningen, Världsnaturfonden och Sveriges ornitologiska förening) så har Naturskyddsföreningen det högsta stödet med 39 procent, medan Sveriges ornitologiska förening har lägst stöd bland länsborna med 21 procent.

Bland de djurägande och viltnyttjande aktörerna; Lantbrukarnas riksförbund, samebyarna och jägarna, har jägarna det högsta förtroendet hos länsborna med 45 procent. De fullständiga resultaten kan ses nedan i *figur 13*.

Figur 13. Länsöversikt över vem eller vilka som ska ha inflytande i rovdjursförvaltningen (%).

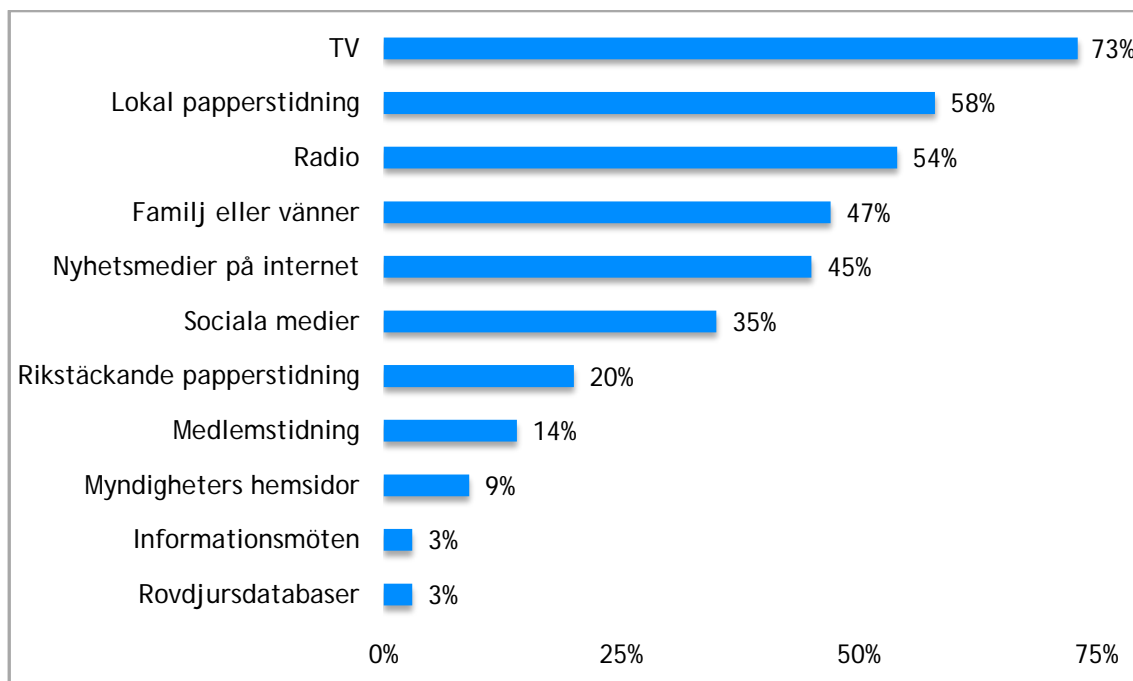
3.3. Information om rovdjur

Det är relativt få människor som regelbundet genom arbete eller fritidssysslor får information som rör stora rovdjur. Det gör det intressant att undersöka hur den breda allmänheten i själva verket får sin information om dem. Olika informationskällor sprider olika typer av information, och bidrar till att påverka allmänhetens attityder till rovdjur.

I figur 14 nedan visas vilka informationskällor som de boende i Västernorrland framförallt använder sig av när det kommer till information om stora rovdjur. De flesta (73 procent) får information genom TV. Runt hälften av respondenterna läser också lokala papperstidningar (58 procent), lyssnar på radio (54 procent), kommunicerar med familj eller vänner (47 procent) eller läser nyhetsmedier på internet (45 procent). Drygt var tredje respondent får information genom sociala medier som Facebook och Twitter (35 procent). En liten minoritet får information om rovdjur genom informationsmöten (3 procent) eller genom rovdjursdatabaser som Skandobs och Rovbase (3 procent).

De informationskällor som används i lägst utsträckning har gemensamt att de är specialiserade på rovdjur, som rovdjursdatabaser, informationsmöten och medlemstidningar. Detta medan informationskällor med bredare utbud som TV, radio och internetbaserade nyhetsmedier har ett högre nyttjande. Det skulle kunna tyda på att människor i liten grad söker efter specifik information om stora rovdjur, utan istället råkar få information om rovdjur genom de källor som även används till informationssökning på andra områden.

Figur 14. Länsöversikt för informationskällor om rovdjur (%).

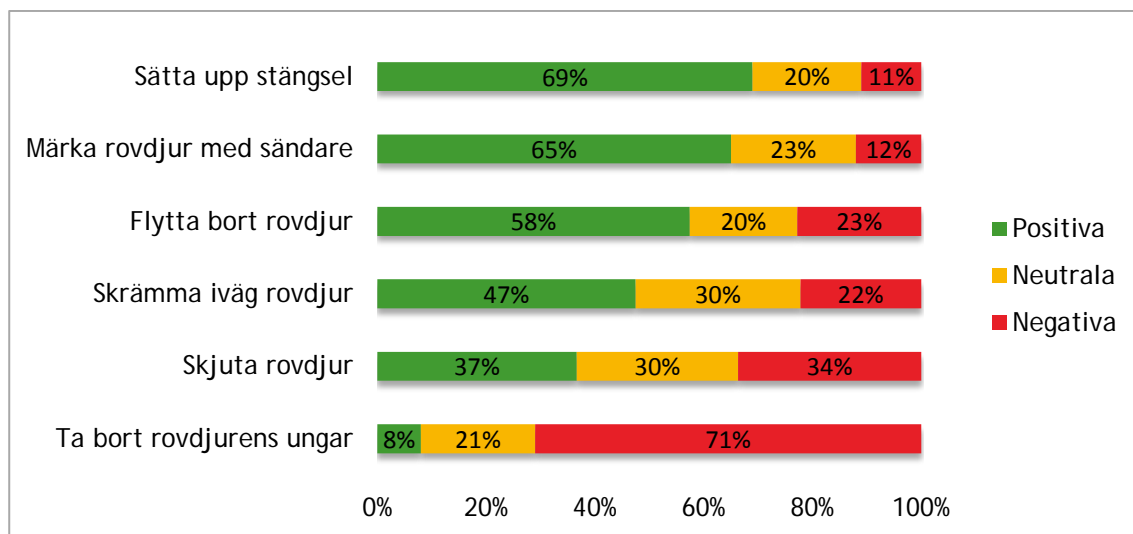

3.4. Förvaltningsåtgärder

För att förebygga problem mellan människor och rovdjur finns det flera möjliga åtgärder att använda sig av i förvaltningen. Vissa av åtgärderna handlar om att förebygga att människor och rovdjur hindras att komma i kontakt med varandra, exempelvis som att sätta upp rovdjursstängsel. Andra åtgärder kan förhindra pågående problem genom att exempelvis skrämman bort eller flytta rovdjur till andra lämpligare områden. Några åtgärder är mer varaktiga och syftar till att lösa eller förebygga problem genom exempelvis att skjuta rovdjur.

Vi ställde frågan *Det finns flera sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem. Hur ställer du dig till att man...* Följt av ett antal möjliga åtgärder. I figur 15 nedan visas länsbornas acceptans för de olika förvaltningsåtgärderna, där man kan se att de förebyggande åtgärderna generellt sett har ett högre stöd än de mer varaktiga akutåtgärderna. Det högsta stödet finns för att sätta upp stängsel för att hindra skador (69 procent) och att märka rovdjur med sändare så att de kan övervakas (65 procent). Att flytta bort rovdjur från områden där de gör skada har, trots länets historia med de uppmärksammade flyttarna av den så kallade Junselevargen, stöd hos majoriteten (58 procent) av befolkningen i länet. Att skrämman iväg rovdjur anser knappt hälften (47 procent) är accepterat. Stödet för att skjuta rovdjur (37 procent) är avsevärt högre än stödet för att ta bort rovdjurens ungar (8 procent).

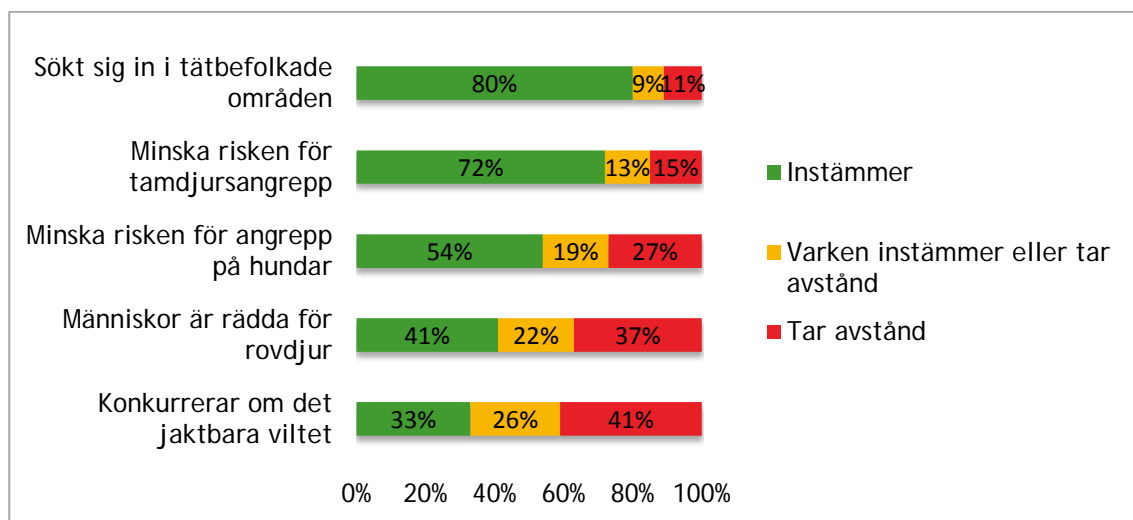
Figur 15. Länsöversikt för stöd för förvaltningsåtgärder (%).

3.5. Jakt som förvaltningsåtgärd

Acceptansen för jakt på stora rovdjur varierar beroende på anledningen till jakten. Respondenterna fick ta ställning till påståendet *Det är acceptabelt att begränsa rovdjurens antal och utbredning med hjälp av jakt...* följt av ett antal olika situationer. En stor majoritet av dem accepterar att jakt på rovdjur sker om rovdjuret har sökt sig in i tätbefolkade områden (80 procent) eller för att minska risken för tamdjursangrepp (72 procent). När det gäller att minska risken för angrepp på hundar är det drygt hälften som accepterar jakten. Endast en tredjedel (33 procent) accepterar att jakt sker när rovdjuren konkurrerar med människan om det jaktbara viltet.

Figur 16. Länsöversikt för situationsbunden acceptans för jakt på rovdjur (%).

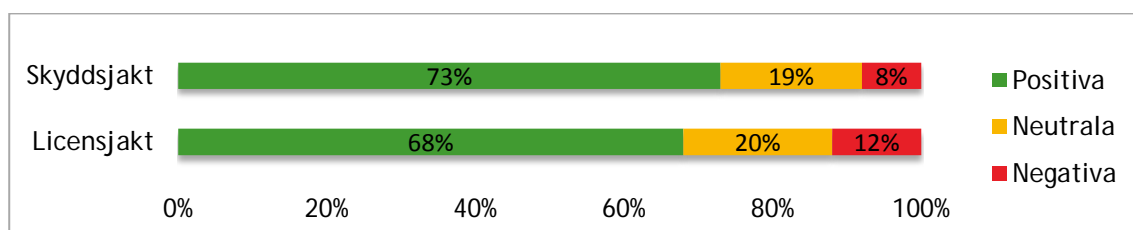

3.5.1. Licens- och skydds jakt på stora rovdjur

Två olika typer av jakt kan efter myndighetsbeslut tillåtas på stora rovdjur i Sverige. Licensjakt används för att reglera rovdjurens antal och utbredning på populationsnivå. Den kan användas för att förebygga konflikter som kan uppstå mellan människor och rovdjur, men kan också tillåtas när rovdjursstammen bedöms vara tillräckligt livskraftig för att jagas på liknande sätt som annat vilt, exempelvis älg. Skydds jakt inriktar sig däremot på att begränsa och förebygga skador orsakade av enstaka individer av rovdjur. Den används när det i den specifika situationen inte bedöms att det finns något annat lämpligt sätt för att förhindra skador.

Vi ställde frågan hur respondenterna ställer sig till dessa två typer av jakt på rovdjur. Resultaten kan avläsas nedan i figur 17, där man kan se att majoriteten av respondenterna accepterar båda formerna av jakt. Stödet för skydds jakt är något högre än stödet för licensjakt på länsnivå.

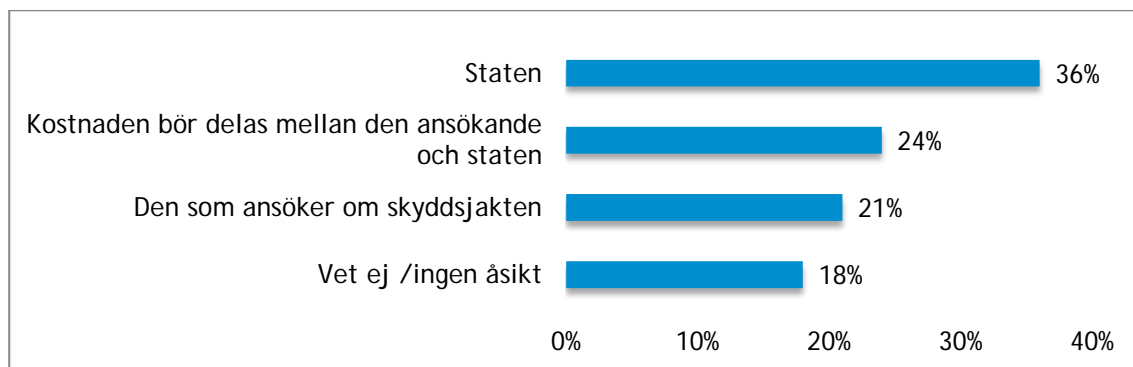
Figur 17. Länsöversikt för attityder till skydds- och licensjakt (%).

3.5.2. Kostnader kring skyddsjakten

För att utföra en skydds jakt på rovdjur krävs en del resurser, bland annat en ofta tids- och arbetskrävande spårning av djuret, utrustning med mera. Enligt lagstiftningen ska den som ansöker om skyddsjakten även stå för de ekonomiska kostnaderna som uppstår av den. Vi ställde frågan: *Vem eller vilka tycker du ska stå för kostnaderna av en skydds jakt på rovdjur?* för att ta reda på vad länsborna anser i frågan. I *figur 18* nedan visas resultatet.

Figur 18. Länsöversikt för kostnader kring skydds jakt (%).

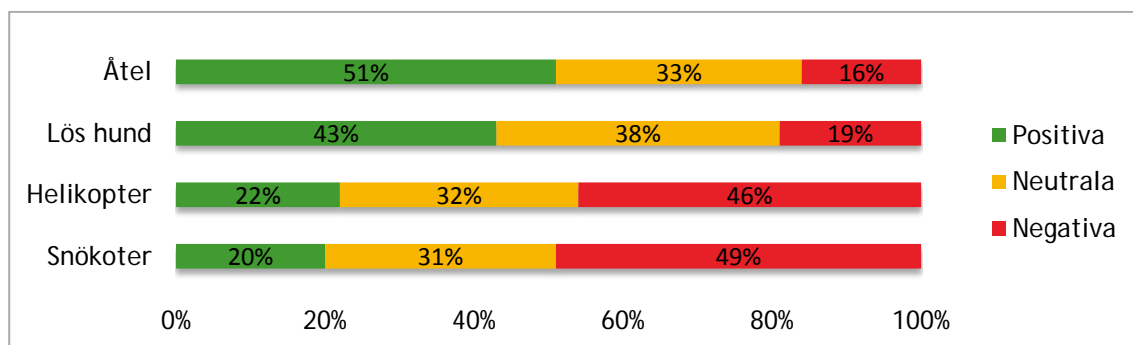

3.5.3. Hjälpmedel i skyddsjakten

För att utföra skydds jakt så säkert och effektivt som möjligt, finns det flera möjliga hjälpmedel att använda sig av. En jakthund kan användas till att spåra eller söka upp rovdjuret, medan en så kallad åtel (lockbete i form av mat) används för att locka till sig rovdjuret i stället för att söka upp det. Helikopter och snöskoter kan vara både tids-och kostnadseffektiva alternativ. Särskilt viktig är tidsaspekten i den djuretiska diskussionen, där en snabbare och effektivare utförd avlivning innebär mindre påfrestning för rovdjuret än en lång och utdragen variant. I undersökningen ställdes därför frågan: *Hur ställer du dig till att man vid skydds jakten använder sig av...*

I *figur 19* nedan presenteras resultatet. En majoritet (51 procent) av länsborna är positiva till användandet av åtel i skydds jakten, medan strax under hälften (43 procent) stödjer användandet av lös hund. Ungefär var femte (22 respektive 20 procent) respondent accepterar användandet av helikopter och snöskoter i skydds jakten. Därtill är närmare hälften (46 respektive 49 procent) negativt inställda till användandet av motorfordon i skydds jakten. En relativt stor andel (31-38 procent) är neutralt inställda till vart och ett av hjälpmedlen.

Figur 19. Länsöversikt för attityder till hjälpmedel i skydds jakten (%).

4. Slutsatser

I denna avslutande del sammanfattas de slutsatser som är möjliga att dra utifrån de presenterade resultaten, samt övergripande förslag på hur dessa kan användas i det fortsatta förvaltningsarbetet. Nedan följer de huvudsakliga slutsatserna i rapporten.

- Att det finns en övervägande acceptans för att inhysa stora rovdjur i Västernorrland.
- Att det finns skillnader mellan länets kommuner när det kommer till attityder till stora rovdjur, men att det inte tydligt går att urskilja skillnader beroende på egenskaper hos kommunerna (kust/inland, tätort/icke-tätort, högt/lågt rovdjurstryck).
- Att det finns stöd för den regionala förvaltningen av stora rovdjur, som enligt respondenterna framförallt bör inrikta sig på att förebygga konflikter mellan människor och rovdjur.

Rapporten har bidragit till att öka förståelsen för allmänhetens attityder till stora rovdjur i Västernorrland. Den har även belyst hur allmänhetens attityder överensstämmer med inriktningen i rovdjursförvaltningen. Det som tydligt framgår i undersökningen är att attityder är komplicerade till sin natur. De baseras på grundläggande värderingar och är uppbyggda av både kunskaps- och känslobaserade övertygelser. Dessutom varierar attityder i styrka och innehåll beroende på kontext och yttre omständigheter.² Alla dessa egenskaper gör attityder svåra att mäta, särskilt i enstaka undersökningar.

Resultaten från undersökningen kan i förvaltningsarbetet användas som diskussionsunderlag i exempelvis planering av informationsinsatser, samverkansprojekt och utvecklande av verksamhetsrutiner. De regionala förutsättningarna kan ytterligare betonas i förvaltningsarbetet genom tillgången till konkreta och sammanställda resultat. En välfungerande rovdjursförvaltning förutsätter att de samverkande aktörerna färdas åt samma håll. Denna undersökning har gett ledtrådar om attitydsinriktningen hos en av aktörerna; allmänheten i Västernorrland, och därmed initierat en fortsatt utveckling av rovdjursförvaltningen.

² Heberlein, T. (2012). *Navigating environmental attitudes*. s. 32

Käll- och fördjupningsmaterial

Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG). *EUs direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.*

Bernkonventionen (SÖ 1983:30). *Konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö.*

Ericsson, G., Sandström, C. (2005). Delrapport om svenskar inställning till rovdjurspolitik och-förvaltning. Fjällmistra-rapport nr. 10. Umeå.

Ericsson, G., Sandström, C. (2009). Om svenskar inställning till rovdjur- och rovdjurspolitik. Rapport 2009:1. Institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå.

Ericsson, G., Sandström, C. (2009). Om svenskar inställning till rovdjursförvaltning. Rapport 2009:2. Institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå.

Ericsson, G., Sandström, C., Kagervall, A., Johansson, M. (2013). Attityder till varg och vargförvaltning. Rapport 2013:1. Institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå.

Fågeldirektivet (2009/147/EG). *Rådets direktiv om bevarande av vilda fåglar.*

Heberlein, T. A. (2012). *Navigating environmental attitudes.* Oxford University Press, New York.

Kuhl, A., N. Balinova, E. Bykova, Y. N. Arylov, A. Esipov, A. A. Lushchekina, and E. J. Milner-Gulland. (2009). The role of saiga poaching in rural communities: linkages between attitudes, socio-economic circumstances and behaviours. *Biological Conservation* 142:1442–1449.

Norling, I., Jägnert, C., Lundahl, B. (1981). Viltet och allmänheten. I Vilt och Jakt. Sociala och ekonomiska värden. Jordbruksdepartementet.

Proposition (2012/13:191). *En hållbar rovdjurspolitik.* Miljödepartementet.

Sandström, C. Ericsson, G., Dressel, S., Eriksson, M., Kvastegård, E. (2014). Attityder till rovdjur och rovdjursförvaltning. Rapport 2014:1. Institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå.

Skatteverket OSU; SPAR 171 94 Solna

Länsstyrelsen Västernorrland

Postadress: 871 86 Härnösand
Telefon: 0611-34 90 00
www.lansstyrelsen.se/vasternorrland